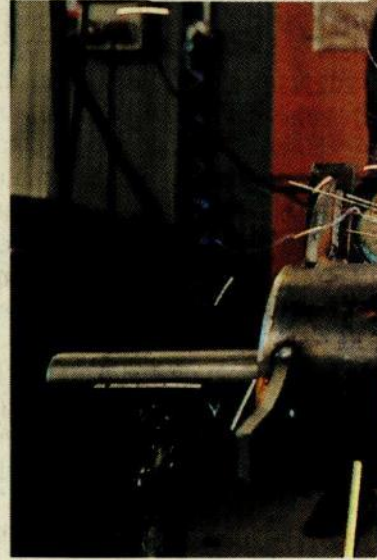

Ekonomi sert frene hazırlanıyor

YÜKSEK enflasyonu dizginlemek ve ekonomik krizden çıkış için seçim sonrası ortaya konulan yeni ekonomi programı ile birlikte göstergeler, ekonomide sert bir frene işaret ediyor. DW Türkçe'nin yayınladığı haberde görüşlerine yer verilen pek çok ekonomiste göre, Türkiye, "büyüme mucizesi"nin sonuna gelmiş durumda. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından açıklanan son verilere göre, **sanayi** üretimi haziran ayında yıllık yüzde 4.7 azaldı. Bu düşüş yıllık bazda 6 Şubat 2023'teki Kahramanmaraş depremi sonrasındaki en sert daralma olarak kayıtlara geçti. Büyüme verileri açısından öncü göstergelerden bir di-

ğeri olan **İstanbul Sanayi Odası (İSO)** **Türkiye** İmalat Satın Alma Yöneticileri (PMI) **Endeksi**'nin Temmuz 2024 verilerine göre ise PMI, üst üste beşinci ay azalarak 47.2 seviyesine geriledi. (SÖZCÜ)

Sanayide çarklar yavaşlayacak

İSTANBUL Teknik Üniversitesi (İTÜ) İşletme Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Öner Günçavdı **sanayi** üretimi ve ticarete çarkların yavaşlamasının iş dünyasını olumsuz etkileyeceğini belirtti. Kırklareli Üniversitesi Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Sinan Alçın ise "Türkiye yüksek enflasyonla birlikte, büyüme macerasının sonuna gelmiş bulunuyor" dedi. 2024'ün ikinci çeyreğine ilişkin büyüme verileri, TÜİK tarafından 2 Eylül tarihinde açıklanacak.

**NECMETTİN
BATİREL**
PARA

necmettin.batirel@tg.com.tr

@necmbatirel

www.necmettinbatirel.org

En büyük dert!

Amerika'nın iki büyük bankası yıl sonu TÜFE ve faiz beklentilerini yayınladı. Goldman Sachs Merkez Bankası'nın 2024, 2025 ve 2026 yıl sonu enflasyon tahminlerinde değişiklik yapmadığına dikkat çekerek TÜFE'nin yıl sonunda yüzde 36'ya düşeceğini öngördü. Bu rakam TCMB'nin %38'lik beklentisinden 2 puan daha aşağı. Açıklamada "Ekonomik aktivitedeki yavaşlama ve hane halkının enflasyon beklentilerindeki düzelmeye beraber fiyat baskılarının yılın kalanında sert biçimde yavaşlamasını bekliyoruz, denildi. Citibank ise yıl sonunda politika faizinin %45'e ineceği enflasyonun ise TCMB'nin beklediği şekilde %38 olarak gerçekleşeceği tahmin ediyor...

ABD'nin iki büyük bankasının TÜFE'deki düşüşü kabul etmesi uygulanan politikalarının doğru ve güven verdiğini gösteriyor. Ancak madalyonun arka yüzündeki manzara hiç de iç açıcı değil. Enflasyondaki düşüş, talepteki daralma ve şirketlerin kazançlarının azalmasıyla sağlandığı için ekonomik küçülmeyi beraberinde getiriyor. Haziranda sanayi üretimi aylık 2,1, yıllık bazda 4,7 gerileyerek büyük azalma gösterdi. **İstanbul Sanayi Odası** Türkiye İmalat endeksi temmuz ayında 47,9 seviyesinden 47,2 seviyesine gerileyerek üst üste dördüncü ayında da 50 eşik değerinin altında kaldı. Üretim de düşüyor. Güven Endeksi temmuz ayında aylık bazda %8,4 gerileyerek 64,2 seviyesine indi. Mayıs ayında 8,5 olan işsizlik oranı haziranda 9,2'ye yükseldi. Ağustosun 2. haftasında kartlı harcamalarda yüzde 79,5 ile 2,5 yılın en yavaş artışı yaşandı. Talepteki soğuma ivmesi kartlı harcamalara da yansıyor. Rakamlar yılın ikinci yarısı itibarıyla ise ekonomide soğumanın çok daha belirgin bir hâle geleceğini gösteriyor. İlk çeyrekte ekonomi 5,7 büyüdü ancak yılın tamamında bu rakam %3'e inecek. Küçülen ekonomiye doğru yatırım gelmez, gelenler sınırlı kalır.

Türk ekonomisinin en büyük derdi yüksek faiz. Herkes şikâyetçi. Merkez Bankası "Başka çarem yok, sıkı para politikasını sürdürmeye mecburum" diyor. Politika faizini %50 ile 22 yılın zirvesinde tutuyor. Enflasyonu düşürmek için sadece faiz artırımına güvenmeyelim. Faiz artınca, döviz fiyatlarındaki artış duracak veya gerileyecek, ucuz döviz tüketimi ve yatırımı canlandırarak beklentisi vardı. Gerçekleşti mi? Hayır! Niye çünkü ülkemiz küçülüyor. Bu problem mutlaka çözülmeli. Yoksa tren kaçacak. Bir başka problem Hal Yasası. Şu anda yürürlükte fakat uygulanmıyor. Çiftçinin mahsulünü devlet almalı, parasını anında ödemeli, şehirlere taşımali. Sebze ve meyve halleri kamulaştırılmalıdır. Marketerler üreticiyi ya elindeki ürünü yok pahasına satın alarak eziyor, ya da hiç yüzüne bile bakmayarak onu iflasa sürüklüyor. Kanunu bu şekilde hayata geçirmek çok mu zor! Domates tarlada 2,5 lira, markette 32,5 lira... Hem çiftçi hem vatandaş kaybediyor, aracılar kazanıyor, bayram ediyor...

Bu düzen yıkılmadan ne fiyatlar düşer ne de enflasyon düşer, kendimizi kandırmayalım!..

Ekonomide makro dengeler iyileşiyor, reel sektör zorlanıyor

2023 yılı haziran ayında uygulanmaya başlanan, 2024 yerel seçimleri öncesi kesintiye uğrayan ekonomide rasyonel politikalar, 2024 Nisan ayından itibaren daha kararlılıkla uygulanıyor. Buna bağlı olarak ekonomide dezenflasyon sürecine girilmiş olup makro göstergelerde de kademeli iyileşmeler başladı. Ancak diğer yandan uygulanan sıkılaştırma politikaları nedeniyle reel sektör daha çok zorlanıyor.

1. Eylül ayı yıllık enflasyonu yüzde 40'lara inebilir

Haziran ayında enflasyonda yaşanan düşüşle dezenflasyon süreci fiilen başladı. Haziran ayında aylık TÜFE yüzde 1.64 oldu ve yıllık TÜFE yüzde 71.6'ya geriledi. Temmuz ve ağustos aylarında fiyat ve vergi ayarlamaları nedeniyle aylık TÜFE yüzde 3'ün üzerinde olacak. Eylül ayında da düşük bir aylık TÜFE bekleniyor. Aylık enflasyondaki bu tahminlere bağlı olarak eylülde yıllık enflasyon yüzde 40'lara inebilecek ve Merkez Bankası'nın yılsonu yüzde 38 hedefine yaklaşılabilecek.

2. Cari açık ve dış ticaret açığı azalıyor, turizm gelirleri artıyor

Uygulanan sıkılaştırma politikalarının bir diğer hedefi, ödemeler dengesinde sürdürülebilir bir açığa ulaşılmasıdır. Sıkılaştırma politikalarıyla altın ve enerji ithalatındaki gerilemeler sonucu mayıs sonu itibarıyla yıllık cari açık 25.2 milyar dolara indi. Ocak-haziran döneminde dış ticaret açığı yüzde 30.5 azalışla 61 milyar 325 milyon dolardan 42 milyar 591 milyon dolara geriledi. 2024 yılının ilk yarısında turizm gelirleri ise yüzde 9.3 artarak 23.7 milyar dolara yükseldi.

3. Kamuda tasarruf ve vergi paketi

Maliye politikası alanında sıkılaştırma için kamuda tasarruf paketi ve yeni vergi paketi açıklandı. İlk paket ile kamuda yıllık 130-140 milyar TL tasarruf sağlanması hedefleniyor. Yeni vergi paketi ise ilave 155 milyar TL vergi ve gelir elde edilmesini öngörüyor. Vergi alanında ekim ayı ile yeni paketlerin açıklanması da bekleniyor.

4. Döviz rezervlerinde artış sürüyor

Yerel seçimler sonrası ekonomi yönetiminin görevde kalması ve politikaların kararlılıkla uygulanması sonucu yurt dışı kaynak girişi hızlandı, yerleşikler de dövizden TL'ye dönmeye başladı. Artan döviz likiditesini TC. Merkez Bankası satın aldı ve döviz rezervlerini önemli ölçüde artırdı. Merkez Bankası net rezervleri 47.6 milyar dolara kadar yükseldi.

5. Reel kesim güven endeksi yılın en düşük seviyesinde

Ekonomide uygulanan sıkılaştırma politikalarıyla dezenflasyon sürecine girildi, döviz rezervleri en yüksek seviyelerine ulaştı, Türkiye'nin risk primi azalırken kredi notları yükseldi. Ekonomide rasyonel politikalarla dönüştürülen makro göstergelerde iyileşmeler sağlanıyor. Ancak diğer yandan uygulanan sıkılaştırma politikaları reel sektöre zorluyor. Sıkılaştırma politikalarına bağlı olarak iç talep daha çok zayıflıyor. Buna bağlı olarak reel sektör güven endeksi de 2024 yılının en düşük seviyesine geriledi. Reel sektör için zorluklar artıyor.

6. İmalat sanayinde daralma kuvvetleniyor

Enflasyonla mücadelede uygulanan sıkılaştırma politikaları imalat sanayinde önce yavaşlamaya, şimdi de kuvvetlenen bir daralmaya yol açıyor. **İstanbul Spinyo Odası**'nın sektörler PMI verileri temmuz ayında daralmanın kuvvetlendiğini gösteriyor. Temmuz ayı itibarıyla iç ve dış talepteki zayıflamaya bağlı olarak 10 alt imalat sanayi sektöründe de daralma yaşandı. Özellikle enflasyonla mücadele için yurt içinde uygulanan sıkılaştırma politikaları imalat sanayini zorlamaya devam edecek.

7. Elektrik ve doğalgaz fiyat artışı

Bir yandan enflasyonla mücadele için sıkılaştırma politikaları uygulanırken, diğer yandan birçok kamu fiyatında artışlar yapılıyor. Hane halkı satın alma gücü ile reel sektörün maliyetlerini önemli ölçüde etkileyen elektrik ve doğalgaz fiyatlarında yüksek artışlar yapıldı. Bu artışlar ağustos ayından itibaren satın alma gücü ve maliyetler üzerinde ilave baskı oluşturacak.

ASAŞ, Yeşil Dönüşüm Ödülleri'nde Jüri Özel Ödülü'ne Layık Görüldü

ASAŞ, **İstanbul Sanayi Odası** tarafından düzenlenen Yeşil Dönüşüm Ödülleri'nde "Otomotiv Alaşımlarında Boyalı Hurda Alüminyum Kullanılarak Geri Dönüşümün Artırılması" adlı projesiyle "Çevre Dostu Uygulama" kategorisinde Jüri Özel Ödülü'nün sahibi oldu.

İstanbul Sanayi Odası'nin (İSO) sürdürülebilirlik konusunda üstlendiği öncü rolü kapsamında üretimlerinin her kademesinde yeşil dönüşümün etkilerinin görüldüğü ve "sürdürülebilirliği" odağına alan **sanayi** tesislerini ödüllendirdiği Yeşil Dönüşüm Ödülleri'nin bu yılki kazananları açıklandı. Türkiye'nin lider **sanayi** kuruluşlarından ASAŞ, "Otomotiv Alaşımlarında Boyalı Hurda Alüminyum Kullanılarak Geri Dönüşümün Artırılması" adlı projesiyle "Çevre Dostu Uygulama" kategorisinde Jüri Özel Ödülü'ne layık görüldü. T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Mehmet Özha-

seki, **İSO** Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçıvan**, **İSO** Yönetim Kurulu Sayman Üyesi ve Sürdürülebilirlik Platformu Başkanı **Sultan Tepe**'nin de katıldığı törende ödülü, ASAŞ adına Fon Destekli Projeler Yöneticisi Zeynep Tutku Özen aldı. ASAŞ'ın Avrupa Birliği Fon Destekli RETROFEED projesinin bir çıktısı olarak büyük beğeni toplayan "Otomotiv Alaşımlarında Boyalı Hurda Alüminyum Kullanılarak Geri Dönüşümün Artırılması" adlı proje, otomotiv endüstrisinde boyalı hurda alüminyumun geri dönüşüm oranını artırarak hem çevresel hem de ekonomik katkı sağlıyor.

SEKTÖREL HABERLER

İstanbul Sanayi Odası Türkiye PMI® İmalat Sanayi Raporu PMI Temmuz Ayında 47,2 Olarak Gerçekleşti

Temmuz 2024 Önemli Noktalar:

- Yeni siparişler ve ihracatta yavaşlama kaydedildi
- Üretimde Kasım 2022'den bu yana en belirgin daralma yaşandı
- İstihdam üst üste altıncı ay düşüş kaydetti

Özet:

Türk imalatçıları, yılın ikinci yarısına girilirken zorlu piyasa koşullarıyla karşı karşıya kalmaya devam etti. Talepteki zayıflık nedeniyle yeni siparişlerde yavaşlama sürerken bu durum üretim ve istihdama da yansdı. Firmalar tedarik incirlerinde gecikmeler yaşamaya devam ederken girdi maliyetleri ile nihai ürün fiyatlarında enflasyon Haziran ayına göre yüksek seyretti.

İstanbul Sanayi Odası Türkiye İmalat Satın Alma Yöneticileri Endeksi (PMI), imalat sanayinin kaydettiği performansı sergilemek amacıyla tasarlanmış tek rakamlı, bileşik performans göstergesidir. Manşet gösterge; yeni siparişler, fabrika çıkışları, istihdam, tedarikçilerin teslim süresi ve satın alma stokları gibi göstergelerden elde edilmektedir. 50,0 değerinin üzerinde ölçülen tüm rakamlar sektörde genel anlamda iyileşmeye işaret etmektedir.

Haziran ayında 47,9 olan manşet PMI, Temmuz'da üst üste beşinci ay azalarak 47,2 seviyesine geriledi ve sektörün faaliyet koşullarında beligin bir yavaşlamaya işaret etti. Söz konusu yavaşlama, geçen yılın Kasım ayından bu yana en belirgin düzeyde gerçekleşti.

Sektörün performansındaki bozulmada, zorlu piyasa koşulları

nedeniyle yeni siparişlerde yaşanan keskin düşüş belirleyici oldu. Yeni alınan siparişlerde, Kasım 2023 ile aynı oranda olmak üzere son 20 aylık dönemin en sert düşüşü kaydedildi. Benzer şekilde yeni ihracat siparişlerinde de yılın üçüncü çeyreği daha belirgin bir yavaşlama ile başladı.

Talep koşullarındaki zayıflık, imalatçıların üretim düzeyini aylık bazda üst üste dördüncü kez azaltmasına yol açtı ve bu azalış Kasım 2022'den bu yana en yüksek oranda gerçekleşti. Personel yetersizliklerinin de üretim hacimlerini olumsuz etkilediği bildirildi.

Yeni siparişlerdeki yavaşlamayla birlikte istihdam seviyeleri de düşüş gösterdi. Öte yandan istifalar ve emekliye ayrılımlar da bu gelişmede etkili oldu. Çalışan sayısındaki düşüş, son 21 ayın en yüksek hızında ölçüldü.

Ham madde ve petrol fiyatlarındaki yükselişin yanı sıra Türk lirasının dolar karşısındaki zayıflığının da etkisiyle girdi maliyetleri Temmuz'da keskin bir artış kaydetti. Enflasyon oranları, girdi maliyetlerinde olduğu gibi nihai ürün satış fiyatlarında da Haziran ayına kıyasla yükseldi. Bununla birlikte satış fiyatlarındaki artış nispeten hafif gerçekleşti.

Ham madde temininde yaşanan güçlükler ve yüksek nakliye maliyetleri nedeniyle tedarikçilerin teslimat süreleri artmaya devam etti.

Satinalma faaliyetleri ise belirgin bir şekilde azaltıldı ve söz konusu azalış Kasım 2022'den bu yana en belirgin düzeyde kaydedildi. Ayrıca girdi ve nihai ürün stok seviyelerinde de düşüş gözlemlendi.

Yorum:

İstanbul Sanayi Odası Türkiye İmalat PMI anket verileri hakkında değerlendirmede bulunan S&P Global Market Intelligence Ekonomi Direktörü Andrew Harker, şunları söyledi:

"Talep koşullarının zorlayıcı olmaya devam ettiği Temmuz ayı verileri Türk imalatçıları açısından bir rahatlama belirtisi sunmadı. Aksine, yılın ikinci yarısına girilirken talep, üretim ve istihdamın Haziran ayına göre daha yüksek oranda azalması, sektör üzerindeki baskıların yoğunlaştığına işaret ediyor. Bu bağlamda firmalar, koşullarda iyileşmenin yakın zamanda başlaması beklentisi içerisinde olacak."

Üretim Endeksi

S: Üretiminiz bir ay öncesine göre nasıl değişti?

Türk imalatçıları Temmuz ayında da üretimi yavaşlatmaya devam etti ve bu durum mevcut düşüş eğilimini dördüncü aya taşıdı. Üretimdeki azalış, Kasım 2022'den bu yana en belirgin düzeyde kaydedildi. Anket bilgileri, düşüşte belirleyici unsurun zayıf talep olduğunu gösterirken personel yetersizlikleri de dile getirilen sorunlar arasında yer aldı.

İstihdam Endeksi

S: Firmanızda çalışan sayısı bir ay öncesine göre nasıl değişti?

Yeni siparişlerdeki azalışın yanı sıra istifalar ve emekliye ayrılımlar, istihdamdaki daralmanın üçüncü çeyrek başında da devam etmesine yol açtı. Böylece istihdam üst üste altıncı ay düşüş kaydetti. Son düşüş ılımlı düzeyde olmakla birlikte Ekim 2022'den bu yana en yüksek oranda gerçekleşti.

Tarihsel bakış:

PMI Üretim Endeksi, 50 = değişme yok

Sanayi Üretimi, % yıl/yıl

Nis:21: +65,5%

DOSYA

ISO 500 İÇİNDE DÖKÜM SANAYİNİN YERİ

İstanbul Sanayi Odası Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırmasında döküm sektöründen TUDÖKSAD üyesi 8 kuruluş yer aldı: Tosçelik Profil ve Sac Endüstrisi A.Ş. (21), Döktaş Dökümcülük Tic. ve San. A.Ş. (147), AYD Otomotiv Endüstri San. ve Tic. A.Ş. (171), Elba Basınçlı Döküm Sanayii A.Ş. (322), Cevher Jant Sanayi A.Ş. (323), Trakya Döküm San. ve Tic. A.Ş. (328), Ferro Döküm Sanayi Dış Tic. A.Ş. (405), Erkunt Sanayi A.Ş. (473)

Döküm Sanayimizin İlk 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Listesi Performansı

İstanbul Sanayi Odası (İSO) 2023 Yılı Türkiye'nin 500 Büyük **Sanayi** Kuruluşu araştırmasını tamamlayarak basın toplantısıyla kamuoyuna sundu. Araştırmada TÜDÖKSAD üyesi 8 kuruluş; Tosçelik Profil ve Sac Endüstrisi A.Ş. (21), Döktaş Dökümcülük Tic. ve San. A.Ş. (147), AYD Otomotiv Endüstri San. ve Tic. A.Ş. (171), Elba Basıncılı Döküm **Sanayi** A.Ş. (322), Cevher Jant **Sanayi** A.Ş. (323), Trakya Döküm San. ve Tic. A.Ş. (328), Ferro Döküm **Sanayi** Dış Tic. A.Ş. (405), Erkunt **Sanayi** A.Ş. (473), sırada yerlerini aldılar.

İstanbul Sanayi Odası'nın son **Türkiye'nin İlk 500 Büyük Sanayi Kuruluşu** Araştırması sonuçlarını değerlendirdiğinde, Türkiye'nin **sanayi** sektöründeki genel durumu net bir şekilde ortaya çıkıyor. Araştırma, ülkenin en büyük 500 **sanayi** kuruluşunun ekonomik performansını mercek altına alırken, bu şirketlerin sürdürülebilir büyüme ve rekabetçi yapısına dair önemli veriler sunuyor. Şirketlerin ekonomik performansının analizi, özellikle cirolar, ihracat rakamları ve kar marjları gibi temel finansal göstergelerle destekleniyor. Ayrıca, araştırma sonuçlarının sektörel dağılımı, hangi sektörlerin daha fazla büyüme gösterdiğini ve hangi alanlarda iyileştirmeler gerektiğini gözler önüne seriyor. Gelecek projeksiyonları ve öneriler ise **sanayi** kuruluşlarının sürdürülebilir bir şekilde büyümeleri için gereken stratejileri içermekte, sektördeki paydaşlara yol gösterici niteliktedir.

Türkiye'nin 500 Büyük **Sanayi** Kuruluşu Arasındaki Döküm Sektörü Değerlendirmesi

Türkiye'nin **sanayi** sektörü, çeşitli üretim dallarının ekonomik kalkınma üzerindeki rolü nedeniyle büyük önem taşıyor. Bu bağlamda, Türkiye'nin 500 büyük **sanayi** kuruluşu arasına giren döküm sektörü firmalarının değerlendirilmesi, sektörün genel durumu ve geleceğine dair önemli ipuçları sunuyor.

Döküm sektörü, Türkiye'nin en

büyük **sanayi** kuruluşları arasında önemli bir yere sahip. Bu şirketler, hem yerel pazara hem de ihracata yönelik üretim yaparak ülke ekonomisine büyük katkı sağlıyor. Sektörün bu denli önemli bir konumda olmasının altında yatan sebeplerden başında yüksek üretim kapasitesi ve teknolojik altyapısı ile birlikte yaptığı ihracat ve yarattığı istihdam da dikkat çekiyor.

İhracatta önemli bir paya sahip Türk döküm sektörü, başta Avrupa olmak üzere birçok ülkeye ürün gönderiyor. Bu ihracat rakamları döküm sektörünün dünya pazarındaki rekabet gücünü gösteriyor. Ayrıca, sektörde kullanılan ileri teknoloji ve yenilikçi üretim yöntemleri, firmaların küresel pazarlarda rekabetçi olmasını sağlıyor.

Türkiye'nin 500 büyük **sanayi** kuruluşu arasına giren döküm sektörü firmalarının performansı, ülkenin genel **sanayi** yapısındaki önemli yerlerini gösteriyor. Sektörün güçlü taraflarının korunması ve mevcut zorlukların aşılması durumunda, döküm sektörünün ülke ekonomisine sağladığı katkılar daha da artacaktır. Dolayısıyla, döküm sektörü hakkında yapılan bu değerlendirme, gelecekte daha planlı ve stratejik adımlar atılmasına temel oluşturacaktır.

Bu noktada TÜRKDÖKÜM olarak listeye giren TÜDÖKSAD üyesi firmalarımız ile hem 500 Büyük **Sanayi** Kuruluşu listesini hem de sektörümüz ve genel ekonomik gidişata yönelik değerlendirmelerini sizlerle paylaşıyoruz.

DOSYA

Oğuz Özmen
CEO / Cevher Group

Cevher ISO 500'de 94 basamak Birden Yükseldi

Biz, dış koşullar nasıl olursa olsun, kontrol edemeyeceğimiz parametrelere odaklanmaktan ziyade verimlilik, otomasyon ve katma değeri yüksek ürün miksi gibi kontrol edebileceğimiz konulara odaklanmaya devam ederek, iş modelimizi her değişen koşula adapte olabilecek bir esnekliğe ve dayanıklılığa getirmeyi hedefliyoruz.

2023 yılı zor yıl olarak kayda geçmişti. Ülkemizde yaşanan deprem felaketi, uygulanan ekonomik politikalar, küresel daralma firmalar üzerinde olumsuz etkiler bırakmıştı. **ISO 2023 İlk 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması sonuçlarına** ya da çıktılarna baktığınızda yılı kendi açınızdan nasıl değerlendiriyorsunuz?

Pandemiden bu yana artık her yıl için "zor yıl" kavramı kullanılıyor ne yazık ki. Pandemi döneminde daralan talepler, hemen arkasından başlayan hammadde, konteyner, çip krizleri hem tedarik zincirlerini, hem arz/talep dengesini ciddi anlamda bozdu.

2022'den itibaren otomotivde bir miktar toparlanma olduğunu gözlemliyor olsak da bu kez de Rusya-Ukrayna savaşı sonrası başlayan enerji krizi ve hemen ardından özellikle ülkemizi çok daha ciddi seviyede etkileyen enflasyon krizi maliyetleri önemli miktarda yukarı çekti.

Tüm bu sıkıntılı global konjonktür içerisinde biz mümkün olduğu kadar ana işimize, müşterilerimize, verimliliğe ve hizmet kalitemizi daha yukarı çekmeye odaklandık.

Bu stratejimizin ve hemen pandemi öncesinde startını vererek 2022 yılında tamamladığımız yatırımın meyvelerini 2023 yılında görmeye başladığımızı söyleyebiliriz. Pandemi öncesi döneme göre yaklaşık 17-18% oranında daralmış olan Avrupa otomotiv sektöründe 100%'ün üzerinde büyüme gösteren nadir şirketlerden bir tanesi oldu Cevher. Bu büyüme ile birlikte **ISO 500**'de 94 basamak birden yukarı çıkarak, tüm **sanayi** grupları arasında en hızlı yükselen 22. firma, otomotiv sektöründe ise 4. firma olmayı başardık.

1000 kişiye ulaşan Cevher Ailesi'nin 20 yılı aşkın süredir içinde bulunan bir üyesi olarak bu başarıdan elbette hepimiz gurur duyuyoruz. Bu, bizleri 2024 ve sonraki yıllar için de ciddi olarak motive ediyor.

Sizce 2024 yılında da 2023 yılının fotoğrafı mı çekilecek? Yılın ilk yansını nasıl değerlendiriyorsunuz? Yüksek girdi maliyetlerini göz önüne aldığımızda yakın gelecek için öngörülerinizi alabilir miyiz?

Biz 2023 yılındaki Cevher rüzgarını iyi değerlendirerek 2024 yılına da iyi başladık, 2023 yılının üzerinde bir ilk 6 ay geçirdik. Tüm döküm sektörü için spesifik bir arz/talep tahmini yapmak güç ancak otomotiv özelinde 2024 yıl kapanışının (toplam araç üretim sayılarının) 2023'e paralel olmasının beklendiğini söyleyebilirim. Biz ise 2023'ün yaklaşık 9-10% üzerinde bir 2024 kapanışı yapacağımızı öngörüyoruz. Bu anlamda 2024 yılında da Pazar payımızı arttırmaya ve pozitif yönde ayrılmaya devam edeceğiz.

Ancak yükselen girdi maliyetleri elbette ülkemizin genel rekabetçiliği açısından çok önemli bir konu. Enerji fiyatlarının 2022-23 ortalamalarına göre geri gelmesi sonrası en öne çıkan maliyet kalemi döviz bazında ciddi anlamda yükselen işçilik maliyetleri.

Buradaki maliyet artışlarına ürün portföyümüzü katma değeri daha yüksek olan, her üreticinin kolaylıkla üretemediği ürünlere doğru kaydırarak ve otomasyon oranımızı yükselterek yanıt vermeye çalışıyoruz.

Ancak gerçek şu ki özellikle son 2 yıl-daki kur değişimi maliyetlere yansıyan enflasyon ile kıyaslandığında çok düşük seviyelerde kalıyor. Bu durum, ülke olarak rekabetçiliğimizi etkileyen önemli bir parametre. Bu konuda 2024 yılı içerisinde olmasa da 2025 yılı içerisinde ihracatçılara nefes aldracağına inandığımız ve ekonomik sürdürülebilirliğin önemli göstergelerinden biri olan enflasyon ve devallüasyon dengesinin tekrar sağlanacağını ve dikkatlice yönetileceğini umuyoruz. Bu dengenin sağlanmasının, ülkemizin sürdürülebilir ekonomik büyümesi, istikrarı ve ihracat yaparak ülkemize katma değer sağlayan şirketlerin varlıklarını sürdürerek rekabet güçlerini korumaları adına büyük önem taşımakta olduğuna inanıyoruz.

Biz, dış koşullar nasıl olursa olsun, kontrol edemeyeceğimiz parametrelere odaklanmaktan ziyade verimlilik, otomasyon ve katma değeri yüksek ürün miksi gibi kontrol edebileceğimiz konulara odaklanmaya devam ederek, iş modelimizi her değişen koşula adapte olabilecek bir esnekliğe ve dayanıklılığa getirmeyi hedefliyoruz.

İstanbul Sanayi Odasının yapmış olduğu Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırmasına göre 500 Büyük Sanayi Kuruluşu arasında yer aldınız. Bu listede yer almanın en büyük motivasyonu "büyüme" olarak düşünülüyor. Üretim motivasyonunun düştüğü, karlılığın azaldığı, ihracatın daraldığı bir dönemde büyüme motivasyonunuzun stratejisi nedir?

Büyüme motivasyonumuzun ana kaynağı içimizdeki "Cevher" diyebilirim. Hep bir adım önde olmaya çalışan, birbirine güvenen, müşteri odaklı ve kazanma tutkusu yüksek bir takımımız var. Bu değerlerimizi korumaya, yaygınlaştırmaya ve geliştirmeye önem veriyoruz. Bu elbette her sorunu çözecek sihirli formül olmasa da pozitif yönde ayrışmamızın temelinde bu değerlerin içselleştirilmesinin olduğunu düşünüyorum.

Günümüzde sürdürülebilir üretim politikaları önem kazanıyor. Sürdürülebilirlik ve çevreye verdiğiniz önem konusunda neler söylemek istersiniz?

Sürdürülebilirlik ve çevre, Cevher'in üst düzey stratejilerinin merkezinde yer alan

konulardır. Bu, Cevher için hep böyle idi ve olmaya da devam edecek. Doğal kaynakların korunması ve çevresel etkilerin azaltılması, bizim için sadece bir hedef değil, aynı zamanda bir taahhüttür.

Bu önemli başlıkları değerlendirirken, Birleşmiş Milletlerin "Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerini" kutup yıldızımız olarak belirledik ve oradaki hedefler içerisinde bizimle en çok ilgisi olan 10 tanesini odağımıza alarak bunlarla ilgili aksiyonlarımızı planladık. Söz konusu aksiyonlarımızı ilgili komitelerimizde takip ediyor ve hedeflediğimiz zaman planları içerisinde neticelendiriyoruz.

Bu anlamda sektörümüzün en kapsamlı sürdürülebilirlik aksiyonlarına sahip kurumlarından biri olduğumuzu gururla söyleyebilirim. Buradaki somut aksiyonlarımız sadece yeşil hammadde veya temiz enerji kullanımını değil çok daha geniş bir perspektifte toplumda cinsiyet eşitliği, nitelikli eğitim, sorumlu tüketim gibi birçok alt başlığı da içine alıyor. Bu alanda iş dünyasındaki sivil toplum kuruluşları ile işbirlikleri yapıyor, taahhütlerimizi iyi uygulama örnekleri olarak

paylaşarak iyilik hareketine elçilik ediyoruz.

Büyük sanayi kuruluşları arasında yer almak teknolojik gelişmelere yapılan yatırımlar ve piyasa rekabetindeki konumunuzla paralel düşünüldüğünde karşınıza yenilik çıkıyor. Ar-Ge ve inovasyona yaptığınız yatırımlar nelerdir?

Dünya'nın en prestijli OEM araç üreticilerinin premium modellerine ürün geliştirebilmek için Ar-Ge ve inovasyon, yaptığınız işlerin merkezinde yer almalı. Biz de bu bilinci teknik yetkinliğimizin merkezine koyuyoruz her zaman. En yeni simülasyon, CAE/CFD analiz yazılımlarından, en sofistike test yazılımları ve ekipmanlarına kadar ekibimiz kendisini sürekli olarak güncelliyor.

Yepyeni ve inovatif alarım denemelerinden, ağırlık hafifletebilecek yeni döküm teknolojilerine kadar Ar-Ge ve üretim ekiplerimiz hep bir adım önde olabilmek için güçlü bir entelektüel iştahla dünyadaki yeni gelişmeleri, fuarları, akademik makaleleri çok yakından takip ediyor. Kendi yayınlarımızı, makalelerimizi yayınlamaya, patent çalışmalarını tamamlayarak, yarışmalara

MAKALE

katılarak biz de ekiplerimiz ile birlikte bu kolektif öğrenme sürecinin içerisinde aktif olarak yer alıyoruz.

Örneğin sizinle bu röportajı yaparken genç bir mühendis ekibimiz Türkiye genelindeki 500 firma başvurusu arasından finalist olarak ilk 11'e kalarak, İstanbul'da "Geleceğin Üretim Sistemlerinde Yapay Zeka Kullanımı" konulu bir Hackathon'da yarışıyor. Bu, hem şirket olarak hem bireysel olarak gurur duyduğumuz bir alan, zira gelecek bu teknolojilerde uzmanlık geliştirenlerin olacak.

Döküm sektöründe Türkiye'de ilk kez Finlandiyalı bir Teknik Üniversite ile "Alçak Basınçlı Dökümde Yapay Zeka/Makina

öğrenmesi" üzerine uygulamalı bir makale yazan ve bu makalesi uluslararası hakemli dergilerde yayınlanan firma Cevher. Şimdi dökümde yapay zeka algoritmaları ile parametre optimizasyonlarının tartışılacağı 2. makalemiz yine uluslararası dergilerde yayınlanacak şekilde yazım aşamasında.

Şirketimizin 70 yıllık bilgi birikimi bu yeni alanlarda da öncü olma sorumluluğunu kuşkusuz beraberinde getiriyor, biz de tüm ekip arkadaşlarımızla beraber bu büyük tecrübeye yakışır şekilde bayrağı taşıyabilmek adına elimizden gelen çabayı gösteriyoruz ve göstermeye de devam edeceğiz.

Ekleme istedikleriniz?

Türk Döküm Sanayisi - her ne kadar 2023 ve 24 bir çok firma için malum konjonktürel değişimler sebebiyle kolay geçmiyor olsa da - önemli başarılarla imza atıyor. Burada kıymetli döküm firmalarının tecrübeli yöneticilerinin dalgalı denizlerdeki kaptanlık yetkinliği krizlerin aşılmasında kuşkusuz kritik bir rol oynuyor.

Her türlü zorluktan güçlenerek çıkabilecek bilgi birikimi ve donanıma fazlasıyla sahip olan Türk Döküm Sanayisini temsil eden tüm değerli firmalara bu yolculukta başarılar diliyor ve önümüzdeki yıllarda dökümcülük sektörünün önünü açacak daha iyi haberler duyacağımıza yürekte inanıyorum.

DOSYA

Uğur Demirci

Stratejik Projeler ve Satınalma Direktörü / Döktas

Yatırımlarımız
Kesintisiz Devam
Ediyor

Ar-Ge ve inovasyon yatırımlarımız kesintisiz sürüyor. E-mobilitéye yönelik projelerimiz var. 3D kum printer, işleme tezgahlarımız için robot yatırımları, işleme hücreleri (machining cell) yatırımları yaparak geleceğe yönelik tedbirler alıyoruz.

2023 yılı zor yıl olarak kayda geçmişti. Ülkemizde yaşanan deprem felaketi, uygulanan ekonomik politikalar, küresel daralma firmalar üzerinde olumsuz etkiler bırakmıştı. **ISO 2023 İlk 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması sonuçlarına ya da çıktılarına baktığınızda yılı kendi açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?**

2023 yılı ülkemizdeki tüm **sanayi** kuruluşlarında olduğu gibi Döktas şirketimizde de zorluklarla geçti. Ancak yönetim olarak bu zorlu dönemde verimlilik tasarrufu, iskarta konularına daha fazla eğilmek, kar odaklı çalışmalar gibi önlemlerle nispeten göreceli olarak minimum etkiyle yılı tamamladığımızı söyleyebiliriz.

Sizce 2024 yılında da 2023 yılının fotoğrafı mı çekilecek? Yılın ilk yarısını nasıl değerlendiriyorsunuz? Yüksek girdi maliyetlerini göz önüne aldığımızda yakın gelecek için öngörülerinizi alabilir miyiz?

2024 yılının ilk yarısı demir ve alüminyum tesislerimizde yaklaşık yüzde 15 gibi bir talep daralması ile geçti. Yüksek girdi maliyetlerinin yılın ikinci yarısında da devam edeceğini öngörüyoruz. Özellikle enerji ve işçilik maliyetlerinin artışının devamı dö-kümhaneleri çok zorlayacaktır. Bu sıkıntılı dönemde nakit akışının yönetimi ve karlılık daha da önem kazanmış durumdadır. Faaliyetlerimizin sağlıklı olarak sürdürülebilmesi için bu iki konunun çok iyi yönetilmesi gerekir. Ayrıca müşterilerimizle açık ilişkiler kurularak bazı maliyet kalemlerinin (işçilik, lojistik giderleri gibi) satış fiyatlarına yansıtılmasını gerektiğini düşünüyoruz.

İstanbul Sanayi Odasının

yapmış olduğu Türkiye'nin 500 Büyük **Sanayi** Kuruluşu Araştırmasına göre 500 Büyük **Sanayi** Kuruluşu arasında yer aldınız. Bu listede yer almanın en büyük motivasyonu "büyüme" olarak düşünülüyor. Üretim motivasyonunun düştüğü, karlılığın azaldığı, ihracatın daraldığı bir dönemde büyüme motivasyonunuzun stratejisi nedir?

Bu zorlu dönemde en önemli motivasyonumuz olarak mavi, beyaz yakalı tüm çalışanlarımızı; varlığımızın devamı için içe dönük olarak işe yaklaşımımızı yeniden gözden geçirmemiz gerektiği fikrini oluşturuyoruz. Bu yaklaşım her türlü verimsizliği incelemeyi, fazlalıktan kurtulmayı, tasarruf noktalarını araştırmayı zorunlu kılıyor.

Günümüzde sürdürülebilir üretim politikaları önem kazanıyor. Sürdürülebilirlik ve çevreye verdiğiniz önem konusunda neler söylemek istersiniz?

Karbon ayak izi odaklı, yeşil enerji kullanımı, yenilenebilir enerji kaynaklı tedarikçilere öncelik vermek, emisyon oranlarını düşürmek gibi çalışmalar yapıyoruz.

Büyük sanayi kuruluşları arasında yer almak teknolojik gelişmelere yapılan yatırımlar ve piyasa rekabetindeki konumunuzla paralel düşünüldüğünde karşınıza yenilik çıkıyor. Ar-Ge ve inovasyona yaptığınız yatırımlar nelerdir?

Ar-Ge ve inovasyon yatırımlarımız kesintisiz sürüyor. E-mobilitéye yönelik projelerimiz var. 3D kum printer, işleme tezgahlarımız için robot yatırımları, işleme hücreleri (machining cell) yatırımları yaparak geleceğe yönelik tedbirleri aldığımızı düşünüyoruz.

DOSYA

Dilek Gündüz
Genel Müdür / Erkunt Sanayi

Verimlilik ve Kalite Artırıcı Projelere Odaklandık

Üretim motivasyonumuzun düştüğü, karlılığın azaldığı ve ihracatın daraldığı bu dönemde, büyüme motivasyonumuzun stratejisi verimlilik artırıcı projelere yoğunlaşmak, yeni pazarlara açılmak ve mevcut pazarlardaki konumumuzu güçlendirmek üzerine kuruludur. Tüm süreçlerimizde verimliliği ve kaliteyi artırıcı, maliyetleri düşürücü projelere odaklanmış durumdayız.

2023 yılı zor yıl olarak kayda geçmişti. Ülkemizde yaşanan deprem felaketi, uygulanan ekonomik politikalar, küresel daralma firmalar üzerinde olumsuz etkiler bırakmıştı. ISO 2023 İlk 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması sonuçlarına ya da çıktılarına baktığınızda yılı kendi açınızdan nasıl değerlendiriyorsunuz?

2023 yılı gerçekten zorluklarla dolu bir dönem olarak kaydedildi. Ülkemizde yaşanan deprem felaketi hepimizi derinden üzdü, bunun yanında gerek bölgesel koşullar gerekse Avrupa'daki resesyon ihracatçı firmalar üzerinde olumsuz etkiler yarattı. ISO 2023 İlk 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması sonuçlarına baktığımızda, tüm bu zorluklara rağmen şirketimizin dayanıklılığını ve adaptasyon kabiliyetini görmekten memnuniyet duyuyoruz. Ekonomik belirsizlikler ve değişken müşteri talepleri iş süreçlerimizi zorlasa da, inovasyon ve verimlilik odaklı

stratejilerimiz sayesinde bu zorlu dönemi nispeten başarılı bir şekilde atlattık. Çalışanlarımızın özverisi ve ekip ruhu, bu başarıda önemli bir rol oynadı.

Sizce 2024 yılında da 2023 yılının fotoğrafı mı çekilecek? Yılın ilk yarısını nasıl değerlendiriyorsunuz? Yüksek girdi maliyetlerini göz önüne aldığımızda yakın gelecek için öngörülerinizi alabilir miyiz?

2024 yılını değerlendirirken, 2023 yılıyla bazı benzerliklerin devam ettiğini görmek mümkün. Özellikle ekonomik belirsizlikler ve yüksek girdi maliyetleri her iki yılın da önemli sorunları arasında yer alıyor. 2023 yılının özellikle son çeyreğinde yaşanmaya başlayan yurt içi ve yurt dışı talep düşüşü, 2024 yılında da artarak devam etmiştir. Bu durum, genel giderlerin daha düşük satış hacmine bölünmesi neticesinde firmaları zorlayan faktörlerden biri olarak kaydedilebilir.

Ayrıca, enflasyon ve buna bağlı

olarak işçilik ücretlerinin artışı, döviz kurlarının bu artışı yakalamayıyla özellikle ihracat yapan firmaları zorlayan en önemli kalemlerden biri haline gelmiştir. Yakın gelecekte, ekonomik belirsizliklerin ve maliyet baskılarının devam edeceği öngörülmektedir. Ancak, piyasalardaki talebin en dip noktayı gördüğü umut edilmektedir. Gelecek dönemlerde talep artışının yaşanması, firmaların hedeflerine ulaşmasına yardımcı olacaktır.

Istanbul Sanayi Odasının yapmış olduğu Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırmasına göre 500 Büyük Sanayi Kuruluşu arasında yer aldınız. Bu listede yer almanın en büyük motivasyonu "büyüme" olarak düşünülüyor. Üretim motivasyonunun düştüğü, karlılığın azaldığı, ihracatın daraldığı bir dönemde büyüme motivasyonunuzun stratejisi nedir?

500 Büyük Sanayi Kuruluşu listesinde yer almak, firmamız için büyük bir gurur ve motivasyon kaynağıdır. Bu başarıyı sürdürülebilir kılmak ve büyüme devam etmek için, özellikle zorlu ekonomik koşullarda, stratejik bir yaklaşım benimsemekteyiz.

Üretim motivasyonumuzun düş-

tüğü, karlılığın azaldığı ve ihracatın daraldığı bu dönemde, büyüme motivasyonumuzun stratejisi verimlilik artırıcı projelere yoğunlaşmak, yeni pazarlara açılmak ve mevcut pazarlardaki konumumuzu güçlendirmek üzerine kuruludur. Tüm süreçlerimizde verimliliği ve kaliteyi artırıcı, maliyetleri düşürücü projelere odaklanmış durumdayız. Ayrıca, yeni projelere yönelik çalışmalarımızı yoğunlaştırarak yeni pazar fırsatları yaratmaya çalışıyoruz.

Bu stratejilerle, üretim motivasyonumuzu yüksek tutarak karlılığı artırmayı ve ihracattaki daralmayı aşmayı planlıyoruz. Geleceğe güvenle bakıyor ve büyüme hedeflerimize ulaşmak için kararlılıkla çalışıyoruz.

Günümüzde sürdürülebilir üretim politikaları önem kazanıyor. Sürdürülebilirlik ve çevreye verdiğiniz önem konusunda neler söylemek istersiniz?

Günümüzde sürdürülebilir üretim politikalarının önemi giderek artıyor ve bu konu, şirketimizin temel değerlerinden biri haline geldi. Çevreye duyarlılık ve sürdürülebilirliği, tüm iş süreçlerimizin merkezine yerleştirmeye gayret ediyoruz. Enerji verimliliğini artırmak, yenilenebilir enerji

kaynaklarına yönelik araştırmalar yapmak ve atık yönetiminde yenilikçi çözümler geliştirmek önceliklerimiz arasında. Üretim süreçlerimizde çevresel etkileri en aza indirmek için sürekli iyileştirme faaliyetleri yürütüyor ve yeşil teknolojilere yönelik yatırım, araştırma ve geliştirme çalışmaları yapıyoruz. Bu çerçevede gerçekleştirdiğimiz Kum Reklamasyon Tesisi yatırımımız bunun en somut örneklerinden. Aynı zamanda, tedarik zincirimizde sürdürülebilir uygulamaları teşvik ediyor ve toplumsal sorumluluk projeleri ile bütünsel sürdürülebilirlik bilincini artırmayı hedefliyoruz.

Büyük sanayi kuruluşları arasında yer almak teknolojik gelişmelere yapılan yatırımlar ve piyasa rekabetindeki konumunuzla paralel düşündüğünde karşınıza yenilik çıkıyor. Ar-Ge ve inovasyona yaptığınız yatırımlar nelerdir?

Uzun yıllardır gerçekleştirmekte olduğumuz araştırma – geliştirme faaliyetlerini üç yıldır Erkunt ARGE Merkezi çatısı altında yürütüyoruz. Üniversite ve diğer sanayi kuruluşları ile işbirlikleri de yaptığımız projelerimizde ile verimlilik, çevre, enerji ve malzeme gibi konular üzerine çalışıyoruz.

DOSYA

Selen Ebra Efe
Strateji Birimi Müdürü / Ferro Döküm

2024'ü Büyümeden Çok Gelişme Yılı Olarak Değerlendiriyoruz

Çevik yönetimimiz ve yarım asrı aşkın deneyimimiz ile teknolojik yatırım ihtiyaçlarını ve fizibilite çalışmalarını doğru ve hızlı bir şekilde yönetiyor, bilinen en eski üretim yöntemlerinden biri olan döküm üretim yöntemini bilinen en teknolojik şekilde gerçekleştirmeye gayret ediyoruz.

2023 yılı zor yıl olarak kayda geçmişti. Ülkemizde yaşanan deprem felaketi, uygulanan ekonomik politikalar, küresel daralma firmalar üzerinde olumsuz etkiler bırakmıştı. **İSO 2023 İlk 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması** sonuçlarına ya da çıktılarına baktığınızda yılı kendi açınızdan nasıl değerlendiriyorsunuz?

2023 yılı, ülkemiz açısından zor bir yıl olarak geçti. Ancak Ferro Döküm olarak hem yurtiçi hem de yurtdışı satışlarımızın, daha önce 2017 yılında kırılan satış rekorunun neredeyse egale edildiği bir yıl olarak aklarda kaldı. Ancak enflasyonist ortam sebebiyle maliyet baskısı, yılın ilk altı ayında sabit ve güçlü TL ve finans maliyetleri de aynı şekilde bize sıkıntılar yaşattı. Bununla beraber, 2023 yılında devreye giren EYT, zaten bir süredir bizleri zorlayan kalifiye çalışan bulma ve istihdam konularında bizleri oldukça zorladı.

Sizce 2024 yılında da 2023 yılının fotoğrafı mı çekilecek? Yılın ilk yarısını nasıl değerlendiriyorsunuz? Yüksek girdi maliyetlerini göz önüne aldığımızda yakın gelecek için öngörülerinizi alabilir miyiz?

2024 yılında, 2023 yılının fotoğrafının çekilmesinin ilk altı ayı geride bıraktığımız şu günlerde neredeyse imkansız olduğunu söyleyebiliriz. Burada geçen yıla oranla farklılaşan önemli fark özellikle tarım ve ağır ticari araçta yaşanan keskin sektör daralması. Dolayısıyla 2024'ün ikinci yarısındaki OEM'lerin ve buna paralel parça tedarikçilerinin planlı bakım duruşları ve paylaşılan sipariş öngörülerini ile sektörün 2023 verilerini yakalaması mümkün görünmemektedir. Yılın son çeyreğinde, planlı duruşlar sonrasında beklenen adet artışları ve OEM'lerin yılsonu hedeflerine ulaşabilmek için yapacakları kampanyalar ile araç adetlerinde pozitif yönlü değişim beklememize karşın, makroekonomik verileri de dikkate aldığımızda bu beklentimiz için umutlanmız gittikçe daralmaktadır.

İstanbul Sanayi Odasının yapmış olduğu Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırmasına göre 500 Büyük Sanayi Kuruluşu arasında yer aldınız. Bu listede yer almanın en büyük motivasyonu "büyüme" olarak düşünüyor. Üretim motivasyonunun düştüğü, karlılığın azaldığı, ihracatın daraldığı bir dönemde büyüme motivasyonunuzun stratejisi nedir?

Ferro Döküm Ailesi olarak, zor bir yıl yaşıyor olsak da, sürdürülebilir üretim, sürdürülebilir karlılık ve sürdürülebilir tedarik zincirinin bir parçası olma yolunda hedeflerimize ulaşabilmek için sürekli gelişim felsefesi ile yolumuza devam ediyor, tüm Ferro Döküm ailesini, geleceğe taşımak üzere hareket ederek tüm önlemlerimizi alıyoruz. En büyük gelişim zamanlarının içerisinde bulunduğumuz yıllarda olduğu gibi sektörel daralmaların olduğu senelerde yapılabildiğinin farkındayız ve biz de Ferro Döküm ailesi olarak, sektörün yeniden toparlanıp eski güzel günlerine döneceğini biliyor ve tüm hazırlığımızı, bu bilinç ve motivasyon seviyesi ile devam ettiriyoruz. Teknik kabiliyetlerimizi ve katma değer artırıcı çalışmalarımız var. Süreçlerimizi gözden geçirip optimize ediyoruz. Bu çeşit daralma dönemlerinin hem şirketlerin çevikliğini ve ayakta kalma becerilerini test ettiğine inanıyor, hem de bu dönemi her türlü iyileştirme ve yoğun dönemlerde zaman ayıramadığımız projelerimizi tamamlamak ve sektörün hızlandığı zamana hazır girebilmek adına kullanmaya çalışıyoruz.

Günümüzde sürdürülebilir üretim politikaları önem kazanıyor. Sürdürülebilirlik ve çevreye verdiğiniz önem konusunda neler söylemek istersiniz?

Sürdürülebilirlik konusu son yıllarda önemini gittikçe artırarak önümüze çıkıyor. Özellikle 2023 yılının ikinci yarısından itibaren bu konuda müşterilerimizden gelen taleplerimiz de gözle görülür olarak artmış durumda. Aslında sürdürülebilir üretim veya sürdürülebilir şirket konuları yıllardır şirketlerin kendi-

lerini geliştirmek için yaptıkları dijitalleşme, çalışan tutma ve geliştirme, tedarik zinciri yönetimi ve çevre konularını tek bir başlıkta toplayarak değerlendiren bir sistem. Biz halihazırda bu kapsama giren çalışmalarımızın yanısıra, özellikle çevre ve hedefli proje ve yatırımlarımızın, ön çalışmalarına 2022 yılından itibaren başlamıştık. Bu yıl ise, bahsedilen ve kapsama giren tüm konuları bir 'sürdürülebilirlik stratejisi' altında toplamak ve takip etmek üzere içeride kalıcı bir sürdürülebilirlik yönetim sistemi kurma, sürdürülebilir kalkınma hedeflerimizin belirlenmesi, boşluk analizi ve önceliklendirme çalışmalarının yapılması şeklinde aksiyon maddelerimizi belirledik ve bu doğrultuda çalışmalarımızı devam ettiriyoruz.

Büyük sanayi kuruluşları arasında yer almak teknolojik gelişmelere yapılan yatırımlar ve piyasa rekabetindeki konumunuzla paralel düşünüldüğünde karşınıza yenilik çıkıyor. Ar-Ge ve inovasyona yaptığınız yatırımlar nelerdir?
52 yıllık geçmişimizde edindiğimiz tec-

rübeler Ar-Ge ve inovasyonun sürdürülebilir ve sağlam bir yapı için olmazsa olmaz unsurlar olduğunu bizlere göstermiştir. Bu kapsamda teknoloji, Ar-Ge ve inovasyon yatırımlarımız her geçen yıl artarak devam ediyor. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı onaylı ilk Ar-Ge Merkezi, ilk ERP kullanıcısı (1980'lerin sonu), sektöründe ilk, Türkiye genelindeki tüm sektörler içinde yedinci TS EN 56002 İnovasyon Yönetim Sistemi sertifikası sahibi, ilk döküm simülasyon kullanıcısı (1990'ların sonu), ilk ve tek bağımsız Ar-Ge dökümhanesi başta olmak üzere birçok ilki başarmanın gururu ile, marka konumlandırmamızı, tüm süreç ve proseslerimizi sektörümüz içinde öncü olacak şekilde yapılandırıyor, tüm paydaşlarımız ile Ar-Ge ve inovasyon alanlarında ortak projeler yürütüyoruz.

Çevik yönetimimiz ve yarım asrı aşkın deneyimimiz ile teknolojik yatırım ihtiyaçlarını ve fizibilite çalışmalarını doğru ve hızlı bir şekilde yönetiyor, bilinen en eski üretim yöntemlerinden biri olan döküm üretim yöntemini bilinen en tek-

nolojik şekilde gerçekleştirmeye gayret ediyoruz. Son yıllarda yaptığımız başlıca yatırımlarımız; otomasyon geliştirmeleri, robotik çözümler, dijitalleşme, yeni nesil malzeme ve üretim yöntemlerinin portföyümüze kazandırılması, işleme kabiliyet ve yetkinliklerinin artırılması, katmanlı imalat teknolojisi (3D Kum Yızcısı) ve simülasyon yeteneklerimizin artırılmasıdır.

Ekleme istedikleriniz?

2024 için öngörümüz ve ilk altı ayki sürecimiz geçen yılları aratacak bir yıl olduğu yönünde. Ancak güçlü şirketlerin bu dönemlerde kendini belli ettiğine en tepeden en alt kademelerimize kadar gönülden inanıyor ve bu inançla çevik bir şekilde ayakta kalmaya, kendimizi ileride pazarın büyüdüğü dönemlere, kapasite, karlılık, süreçlerimiz, dijitalleşme, katma değer ve teknik kabiliyetlerimiz konusunda hazırlama motivasyonuyla çalışıyoruz. Bu anlamda 2024'ü bir büyüme yılından daha çok bir gelişme yılı olarak değerlendiriyoruz.

DOSYA

TOSYALI

TOSÇELİK Profil ve Sac

Tosçelik/Tosyalı

Ana
Motivasyonumuz
Sürdürülebilirlik
Odaklı Karbonsuz
Yeşil Çelik Üretimi

2026 yılında başlayacak karbon düzenleme mekanizması uygulamalarına şimdiden hazırız. Tosçelik Profil ve Sac, Tosçelik Granül, Tosçelik Spiral, Tosyalı Toyo, Tosyalı Filmaşın ve İnşaat Demiri ve Tosyalı Demir Çelik tesislerimizin ürün kategorilerinde yeşil çelik üretiminde çok önemli olan, karbon ayak izini gösteren EPD-Çevresel Ürün Beyanı belgelerimizi alarak en düşük karbon ayak izine sahip üreticilerden biri olduğumuzu belgelendirdik.

2023 yılı zor yıl olarak kayda geçmişti. Ülkemizde yaşanan deprem felaketi, uygulanan ekonomik politikalar ve küresel daralma firmalar üzerinde olumsuz etkiler bırakmıştı. ISO 2023 İlık 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması sonuçlarına ya da çıktılarına baktığınızda yılı kendi açınızdan nasıl değerlendiriyorsunuz?

Sektör son bir iki yılda demir-çelik fiyatlarından, enerji fiyatlarından ve hammadde fiyatlarındaki belirsizliklerden etkilendi ve bu etkiler hala devam ediyor. Özellikle geçen yıl hem iç pazarda hem de dış pazarda bir talep daralması vardı. İhracat iklimi gerçekten kötüydü. Bunun bir yansıması olarak sektörümüzde kapasite kullanım oranları ve ihracat açısından öngörülenin ötesinde olumsuz sonuçlarla karşılaştık. Şubat ayında meydana gelen deprem felaketi ise bölgede birçok şirketin üretim kesintileri yaşamasına sebep olmuştu. Kapasite kullanım oranlarının düşmesinde bu da önemli bir rol oynadı.

Ancak dünyanın 7. en büyük çelik üreticisi ülkesi konumuna ulaşan Türk çelik sektörü, Tosçelik gibi güçlü şirketlerin uzun dönemli değer yaratan yatırımlarıyla bu süreçlerden daha da güçlenerek çıkacaktır. Bunun ilk işaretleri de bu yılın ilk yarısında alınmaya başlandı. Tosyalı çatısı altında ise ana gündem maddesi sürdürülebilirlik olmaya devam etti. Sürdürülebilirlik odaklı bir yaklaşımla karbon ayak izi düşük nitelikli çelik ürünleri üretme yolunda ilerledik. Değişken koşullara rağmen esnek üretim yapımız ve sürdürülebilirliğe yaptığımız yatırımlarla nitelikli ve yeşil çelik üretimimizdeki başarımla büyümemizin sürdürülebilirliğini sağladık. İhracat tarafındaki olumsuz koşullara rağmen iç pazarın da desteğiyle yılı büyüyerek kapattık.

Sizce 2024 yılında da 2023 yılının fotoğrafı mı çekilecek? Yılın ilk ya-

rısını nasıl değerlendiriyorsunuz? Yüksek girdi maliyetlerini göz önüne aldığımızda yakın gelecek için öngörülerinizi alabilir miyiz?

2024 bir geçiş ve dengelenme yılı olarak beklentilere paralel olarak ilerliyor. İstanbul Sanayi Odası Türkiye İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi'ne de baktığımızda, endeksin eşik değeri olan 50,0'nin üzerinde kalması, Türk ihracat pazarlarındaki talep koşullarının iyileştiğini gösteriyor. Tabii bu kısmi ve göreceli bir iyileşme... Özellikle AB Yeşil Mütakat ile birlikte önümüzdeki 2 yılda rekabet daha da hızlı artacak. 2024 ve 2025'i, sektörün yeşil dönüşüme uyum kapasitesini artırma yönünde değerlendirmek gerekiyor. Özellikle AB ve diğer gelişmekte olan pazarlarda önümüzdeki yıllarda kalıcı olmak için en kritik konu yeşil dönüşüm...

Ancak dönemsel ama etkisi yüksek bazı sıkıntılar var ve bunlar hem iç pazarda hem de bazı dış pazarlarda ilk yarı boyunca sektörü zorlamaya devam etti. Uzak Doğu ülkelerinin ihracatını kolaylaştırıcı bir görünüm vardı ve bu oldukça rahatsız ediciydi. 2023 yılında Uzak Doğu ülkelerinden yapılan ithalat yüzde 71 artmış iken, 2024 yılının ilk 4 ayında da artışın yüzde 37 seviyesinde gerçekleşmesi endişe vericiydi. Özellikle, Çin'den yapılan çelik ürünleri ithalatında yüzde 68,7, Malezya'dan yapılan ithalatla yüzde 508,8, Endonezya'dan yapılan ithalatla yüzde 83,1 oranında artış kaydedilmesi çok dikkat çekici bir gelişmeydi. Bir süre önce AB ve STA ülkeleri haricinde ülkelerden yapılan Filmaşın, İnşaat Demiri ve Çubuk Demir ithalatına getirilen gümrük vergileri özellikle Çin'den ülkemize yapılacak ithalatının sınırlandırılmasında etkili olacaktır. Sektörün bu olumlu etkiyle iç pazarda ikinci yarı ile birlikte bir toparlanma yaşaması söz konusu. Dış pazarlarda da Uzak Doğu ülkelerinin ihracatına yönelik olarak alınacak önlemler Türkiye'deki demir-çelik

üreticilerinin ihracat pazarlarında elini daha da güçlendirecektir...

Özetle; 2024'te sektörümüz açısından dengelenme sürecinin yavaş yavaş tamamlanacağı, yılın ikinci yarısı ile birlikte öngörülebilirliğin artacağı bir sürece girilecek. Küresel faizlerde son çeyrekte başlayacak kademeli düşüş ve imalat sanayinde başlayacak toparlanma sektörü destekleyecektir. Sektörde üretim buna bağlı olarak 2024'te ılımlı bir artış yaşayacaktır. Dengelenme süreciyle birlikte toplam satışlarda ihracatın katkısıyla olumlu bir seyir oluşmaya devam edecektir.

İstanbul Sanayi Odasının yapmış olduğu Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırmasına göre 500 Büyük Sanayi Kuruluşu arasında yer aldınız. Bu listede yer almanın en büyük motivasyonu "büyüme" olarak düşünülmüyor. Üretim motivasyonunun düştüğü, karlılığın azaldığı, ihracatın daraldığı bir dönemde büyüme motivasyonunuzun stratejisi nedir?
Özellikle böyle geçiş zamanlarında bü-

yümenin niteliğine odaklanmak gelecekteki karlılıklar için büyük bir önem taşıyor. Eğer katma değeri artıracak yatırımları bu süreçte tamamlarsanız, önümüzdeki birkaç senede sürdürülebilir büyüme yakalar ve bunu ileriki yıllara da taşırsınız. Kapasiteler her zaman artırılır, satış hacmi de artar ama katma değeri artıramazsanız elde edeceğiniz karlar sürdürülebilir büyüme sağlayamaz.

Küresel olarak sektörde son 2 yıldır en önemli gündem maddesi yeşil çelik. Bu aynı zamanda ciddi bir rekabet konusu. Çünkü AB, 2026'da karbon vergilerini uygulamaya başlayacak. Bu hem bir risk hem de bir fırsat. Bir tarafta AB Yeşil Mutabakatı, bir tarafta, ABD tarihinin en büyük "iklim paketi" olarak nitelenen Enflasyon Düşürme Yasası (IRA)... Avrupa'dan başlayan bu hareket tüm kıtaları saracak. O yüzden AB Yeşil Mutabakatı bir tehdit olarak değil düşük karbonlu bir ekonomiye geçiş için bir fırsat olarak görürsek bu bize çok ciddi bir dinamizm kazandırır. AB'deki deneyimlerimizle daha da

güçlenir, diğer gelişmiş pazarların da aranan oyuncusu oluruz.

Bu açıdan bizim Tosyalı'da ana motivasyon kaynağımız sürdürülebilirlik odaklı, karbonsuz yeşil çelik üretimi. **ISO 500** listesine giren tüm şirketlerimizde bu yönde büyük bir dönüşüm var, bunun olumlu etkilerini önümüzdeki yıllarda daha da güçlü bir şekilde göreceğiz. Tosyalı'da hedef beş sene içerisinde dünyanın ilk 20 çelik üreticisi içerisinde yer almak. Bunu da, Tosyalı'da olmak üzere **ISO 500** listesinde yer alan ve bu listelere yeni dahil olacak yeni devreye alınan tesislerimiz sağlayacak. Böylece nitelikli çelik üretimi kapasitemiz artacak, gelişmiş pazarlarda çok daha güçlü bir oyuncu olacağız. Küresel satışlarımızı artırırken özellikle katma değerli ürün ihracatımızı daha da güçlendireceğiz.

Günümüzde sürdürülebilir üretim politikaları önem kazanıyor. Sürdürülebilirlik ve çevreye verdiğiniz önem konusunda neler söylemek istersiniz?
Daha önce de ifade edildiği gibi

DOSYA

Tosyalı'da ana gündem maddesi sürdürülebilirlik ve önümüzdeki beş yılda da böyle olacak. Bu kapsamda ileri teknoloji, araştırma, geliştirme, inovasyon ve temiz enerji kaynaklarının kullanımıyla tüm yatırımlar sürdürülebilirlik odaklı olarak gerçekleştiriliyor. Tosyalı aynı anda tüm tesislerde başlatılan GES projesi ile 235 MW kurulu güce ulaşarak dünyanın en büyük çatı üstü GES'ine sahip şirketi oldu. Bu sayede yaklaşık 171 milyon kg karbon salımını engelleyerek dünyada yeşil çelik üretimi yapan lider şirketlerden biri de Tosyalı oldu. Ayrıca yeşil hidrojeni üretimde kullanmak üzere ileri teknolojilere yönelik yatırımlar da aralıksız olarak devam ediyor.

Tosyalı'da AB Yeşil Mutabakat hazırlıkları da uzun süredir devam ediyor. Sınırdan Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM) için özel bir ekip kurduk, ürün bazında tüm emisyonlarımızı kendi verilerimizle hesapladık. Birçok firmadan farklı olarak şimdiden ken-

di gerçek verilerimizi müşterilerimizle paylaştık. Bir kez daha belgelendi ki Avrupa Komisyonu'nun yayınladığı kabul değerlerinden yaklaşık yüzde 50 daha az karbon salımı yapıyoruz. 2026 yılında başlayacak karbon düzenleme mekanizması uygulamalarına şimdiden hazırız. Tosçelik Profil ve Sac, Tosçelik Granül, Tosçelik Spiral, Tosyalı Toyo, Tosyalı Filmaşın ve İnşaat Demiri ve Tosyalı Demir Çelik tesislerimizin ürün kategorilerinde yeşil çelik üretiminde çok önemli olan, karbon ayak izini gösteren EPD-Çevresel Ürün Beyanı belgelerimizi alarak en düşük karbon ayak izine sahip üreticilerden biri olduğumuzu belgelendirdik. Sertifikalı yeşil çelik ürünlerimizden oluşan Tosyalı V-Green markamızı müşterilerimizin beğenisine sunduk.

Büyük sanayi kuruluşları arasında yer almak teknolojik gelişmelere yapılan yatırımlar ve piyasa rekabetindeki konumunuzla paralel düşünüldüğünde karşımıza yenilik çıkıyor. Ar-Ge ve ino-

vasyona yaptığınız yatırımlar nelerdir? Daha önce de ifade edildiği gibi Tosyalı'da ileri teknoloji, Ar-Ge ve inovasyon sürdürülebilirlik odaklı dönüşümün sürükleyici gücü. Tosçelik'in Osmaniye'de bulunan tesisinde, 2017 yılında açılışı gerçekleştirilen Ar-Ge merkezi sektörde ilk olma özelliğini taşıyor. Burası tüm Tosyalı şirketlerine hizmet veriyor. Son 4-5 yılda sürdürülebilirlik odaklı, önemli bir kısmı küresel anlamda ilk olan, fikri sınai hakları Tosyalı'ya ait, 100'ün üzerinde Ar-Ge projesine imza atıldı.

İleri teknolojiye Tosçelik başta olmak üzere tüm şirketlerde büyük bir yatırım yapılıyor. Örneğin Tosyalı'nın son yatırımı olan ve geçen yıl ilk üretimine başlayan Tosyalı Demir Çelik İskenderun Tesisi, tamamen sürdürülebilirlik odaklı, en gelişmiş teknolojilerin kullanıldığı, Endüstri 4.0 uyumlu, nitelikli yeşil çelik üretimi yapan bir tesis. Bu yatırım Türkiye'nin 4 milyon ton yassı çelik ithalatını ortadan kaldırarak, katma değerli ihracat konusunda Türkiye'nin örnek tesislerinden biri oldu. Tosyalı bu tesisle birlikte, ton başına daha düşük elektrik enerjisi tüketimi sağlayan Quantum Furnace teknolojisinin Türkiye'de ilk kullanıcısı oldu. Sürdürülebilirlik odaklı yatırımlarla bu tesiste, yüksek finnlara göre yüzde 70, geleneksel ark ocaklarına göre yüzde 20 daha düşük karbon ayak izi mümkün olacak.

Hidrojen konusunda da somut olarak kullanılan, araştırma ve geliştirme çalışmaları devam eden teknolojiler var. Örneğin MIDREX teknolojisi ile Cezayir'de hayata geçirilen DRI üretim tesisimiz de doğal gaz ile çalışmasının yanı sıra yüzde 100 hidrojen ile de çalışabiliyor. Sıfır emisyon anlamına gelen bu teknolojiye dünyada yatırım yapan şirket sayısı bir elin parmaklarını geçmez ve onlardan ilki de Tosyalı... Hidrojen ile ilgili yepyeni teknolojilere odaklanarak önümüzdeki yıllarda üretimde tamamen temiz enerjiye geçme hedefi doğrultusunda ilerliyoruz.

ISO 500

Türkiye'nin Sanayi Devleri Belli Oldu

İstanbul Sanayi Odası'nın (İSO) 1968 yılından bu yana gerçekleştirdiği Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu araştırmasının 2023 sonuçları açıklandı. Listede 8 TUDÖKSAD üyesi de yer aldı.

İstanbul Sanayi Odası, Türkiye'nin En Büyük 500 Sanayi Kuruluşu Araştırması'nın sonuçlarını açıkladı. 2023 yılı verilerine göre; üretimden satışlarda en büyük şirket 484 milyar TL'lik satışla Tüpraş oldu. İkinci sırada 238 milyar TL ile Ford Otomotiv, üçüncü sırada ise 227 milyar TL ile Star Rafineri yer aldı.

ISO 500'DE 8 TUDÖKSAD ÜYESİ YER ALDI.

ISO 500 2023 Listesinde 8 TUDÖKSAD Üyesi yer almasının yanında geçen seneye göre listenin yukarılarına tırmanmayı başardılar. Dernek Üyelerimizden; Tosçelik Profil ve Sac Endüstrisi A.Ş. (21), Döktaş Dökümcülük Tic. ve San. A.Ş. (147), AYD Otomotiv Endüstri San. ve Tic. A.Ş. (171), Elba Basıncılı Döküm Sanayii A.Ş. (322), Cevher Jant Sanayi A.Ş. (323), Trakya

Döküm San. ve Tic. A.Ş. (328), Ferro Döküm Sanayi Dış Tic. A.Ş. (405), Erkunt Sanayi A.Ş. (473), sırada yerlerini aldılar. 8 Üyenin Üretimden Net Satışları geçen seneye göre %12 artış ile 86.797.619.484 TL oldu.

ISO 500'ÜN İHRACATI YÜZDE 29 DÜŞTÜ

Bahçivan, **ISO 500**'ün ihracatının 2022 yılına göre yüzde 29 düşüşle 951 milyar dolara gerilediğini, Türkiye sanayi ihracatının ise binde 2 düşüşle 2.456 milyar dolara gerilediğini belirtti. Ayrıca, **ISO 500** kuruluşlarının kârlılığının da 2023 yılında zayıf kaldığını, faaliyet kârının yüzde 397 artarak 937 milyar liraya çıktığını ancak kârlılık oranının yüzde 12.8'den yüzde 12.5'e gerilediğini söyledi.

Finansman giderlerinin 2023 yılının da yüzde 925 artarak 533 milyar liraya

yükseldiğini belirten Bahçivan, **sanayi-cilerin** elde ettiği kârın yarısından fazlasını finansman giderlerine ayırmak zorunda kaldığını vurguladı.

ISO 500'ÜN AKTİF TOPLAMI

Enflasyon düzeltmesi sonrası **ISO 500**'ün aktif toplamının yüzde 126 artarak 88 trilyon liraya çıktığını ifade eden Bahçivan, bu artışın büyük kısmının enflasyon düzeltmesinden kaynaklandığını söyledi.

Sonuç olarak, **ISO 500** araştırması, **sanayi** sektörünün 2023 yılında zorlu küresel ve yerel ekonomik koşullara rağmen büyümeye devam ettiğini, ancak karlılık ve ihracatta zayıflık yaşadığını ortaya koydu.

HALKA AÇIK ŞİRKET SAYISI 85'E YÜKSELDİ

Sermayenin tabana yayılması ve özellikle **sanayi** kuruluşlarının kaliteli finansal kaynağa erişimi açısından şirketlerin halka açılmalarının da büyük önem taşıdığını, son yıllarda **sanayi** kuruluşlarında nitelikli finansmana erişim bağlamında hisselerini halka açma seçeneğini kullanma eğiliminin arttığını ifade eden **Erdal Bahçivan**, şöyle devam etti:

ISO 500 içinde halka açık kuruluşların sayısı 2017-2021 döneminde 65-69 bandında seyrettikten sonra 2022'de 8 adet, 2023'te 12 adet artarak 85'e yükseldi. Böylece **ISO 500** içinde halka açık kuruluş sayısı bugüne kadarki en yüksek düzeyine ulaştı.

Sanayi şirketlerimizin halka açılmaya dönük ilgisinin 2024'te de sürdüğünü görüyoruz ve bu süreci **sanayi** firmalarımızın sermaye piyasası araçlarını daha fazla kullanması açısından olumlu buluyoruz.

